

PÕHJA-LIIVI UUDISED

NR 3/2006 Interreg IIIA project Tuned management and monitoring of the transboundary protected areas in North-Livonia as a support for local development

WETLIVONIA

Ühtlustatud piiriülene kaitsekorraldus ja seire Põhja-Liivi kaitsealadel kui tugi kohalikule arengule.

Põhja-Liivimaal on palju erinevaid kaitse režiimiga alasid: looduskaitsealad, Ramsari alad, Natura 2000 linnu- ja loodushoiualad, tähtsad linnualad, biosfäärikaitseala, vääriselupaikad ja alad liikide kaitseks. Tuumala moodustab märgaala kompleks, mis asub Eesti-Läti piiril, kuhu kuuluvad Nigula, Sookuninga ja Ziemelu Purvi (Põhja sood) looduskaitsealad.

Põhja-Liivimaal on juba väga paljude piiriüleste tegevuste jaoks leitud raha erinevatest fondidest ja EL programmidest. Kümme aastat koostööd Eesti ja Läti kaitsealade vahel on järjest enam kaasanud kohalike omavalitsusi, lisandunud sotsiaalne ja kultuuriline aspekt.

Projekti juhtpartner on

Häädemeeste Vallavalitsus ja partneriks Põhja-Vidzeme BKA Lätist, toetajaks LKK Pärnu-Viljandi regioon.

Projekti elluviimiseks on loodud projekti korraldus-toimkond ja projekti juhtkomitee. Projekti korraldus-toimkonda kuuluvad projekti partnerite esindajad. Projekti juhtkomiteesse kuuluvad keskkonnaministriumite, kohalike omavalitsuste ja projekti partnerite esindajad. Projekt kestab 2006 aprillist kuni 2007 aasta lõpuni, kokku 21 kuud. Projekti kogueelarve on 632 328 EUR (9,89 miljonit krooni) ning 75% eelarvest katah Euroopa Liit, Euroopa Regionaalarengu Fondist.

Projekti eesmärgid:

1) Kaitsealade ja kohalike omavalitsuste omavaheline piiriülese koostöö toetamine Põhja-Liivi väärtuslike elupaikade

kaitse korraldamisel;

2) Kohaliku infrastruktuuri planeerimine (tee planeering, külalustalade detailplaneeringud, metsloomade turvakodu ehitusprojekt)

3) Salaca jõe vee elupaikade taastamine ja ökoturismi propageerimine Salaca jõel
Piiriülese ühtse seire süsteemi välja arendamine piiriülel Ramsari alal.

4) Nigula seire- ja uurimiskeskuse ehitamine ja seire seadmetega varustamine, tagamaks paremad tingimused teadus- ja uurimistööks Põhja-Liivi kaitsealadel

Projekti tegevuste kohta saab infot kodulehel: <http://wetlivonia.north-livonia.org/>

Mida on 2006 aastal siiani jõutud teha? Alustasime seire- ja uurimiskeskuse ehitamiseks materjalide

Wetlivonia, ehk tõlkes märg Liivimaa, on looduslike veekogude ja rabade poolest rikkale projektilaale vägagi õige nimi

hankimisega, algatatud on kaks detailplaneeringut, Järve ja Matsi külalustaladel, ostetud seireseadmeid ja teavitatud WETLIVONIA projektist maakonna ja kohaliku ajalehe abil. Projekti eesmärkidest on antud ülevaade nii Häädemeeste kui Saarde Vallavolikogude

arengukomisjonidele. Mitmed seminarid ja nõupidamised on läbi viidud koostöös Läti ja Eesti Keskkonnaministriumite, Pärnu Maavalitsuse, Pärnu Keskkonnateenistuse ja kohalike omavalitsuste esindajatega.

projektiga projektijuht Anneli Roosalu.

Infot projekti kohta saab telefonil 53440057 või e-maili aadressil: anneli.roosalu@nigula.ee.

ANNELI ROOSALU
WETLIVONIA projekti projektijuht

H ä ä d e m e e s t e
Vallavalitsuses tegeleb

Projektipartnerite ootused WETLIVONIA projektist

Häädemeeste Vallavalitsus osaleb sellel aastal juba teises INTERREG IIIA programmist rahastamise saanud piiriülelises projektis. Käesolevas projektis „Ühtlustatud piiriülene kaitsekorraldus ja seire Põhja-Liivi kaitsealadel kui tugi kohalikule arengule/WETLIVONIA“ on Häädemeeste Vallavalitsus juhtpartneriks. Läti poolne partner Põhja-Vidzeme Biosfäärikaitseala oli üheks partneriks ka äsja lõppenud INTERREG programmi projektis „Põhja-Liivimaa initsiatiiv piiriüleliseks sotsiaal-majanduslikuks koostööks/NICE“, mille juhtpartneriks oli Ainazi linn (Läti Vabariik) ja kokku 8 partnerit Lätis ja Eestis.

Lisaks piiriülelele koostöö edendamisele projekti tegevuste läbi viimisel teeb Häädemeeste Vallavalitsus tihedat koostööd Riikliku Looduskaitsekeskuse ja kohalike omavalitsustega.

Siinsel Eesti riigi ääremaal toimetades on piiriülene koostöö naabritega kindlasti lisaväärtuseks. Väga oluline on erinevatele vallas piirese toimuvatele tegevustele lisarahastamise leidmine Euroopa Liidu fondidest.

WETLIVONIA projekti tegevused on suunatud peamiselt piiriüleste kaitsealadele.

Looduskaitsealal tegevusel on ka rahvusvaheline mõõde, mis jagab infot ja meelitab ligi huvilisi kogu Euroopast ning suurendab turistide arvu mitte ainult rannaaladel, vaid ka piirkonna teistes looduskaunistes kohtades.

URMAS AAVA

Häädemeeste vallavanem

Piiriäärseid alasid on alati erilised. Tänu pikkadele vahemaadele pealinnast ja teistest keskustest võib neil aladel jätkuvalt leida rikkaid loodusväärtusi. Samal ajal on need piirkonnad aga kõigist rikkustest hoolimata majanduslikult mahajäänud, sest napib investeringuid, mis toetaksid kohalikku arengut. Sellises situatsioonis on ka väike panus oluline.

Peamise tulemina ootame WETLIVONIA projektist piiriülele koostöö edasist praktilist tugevdamist. On oluline muuta piiri ala ka teistele nähtavaks ning huvitavaks, hoides loodusväärtusi, kuid arendades kohalikku konkurentsivõimet. See projekt tähendab meie jaoks paremat ümbritseva looduse kaitsekorraldust ning samuti investeringuid, et kaasata täiendavaid huvigruppe. Seda on võimalik teha läbi tegevuste, mis esmapilgul tunduvad suhteliselt loodusväärtusi, kuid arendades kohalikku konkurentsivõimet. See projekt tähendab meie jaoks paremat ümbritseva looduse kaitsekorraldust ning samuti investeringuid, et kaasata täiendavaid huvigruppe. Seda on võimalik teha läbi tegevuste, mis esmapilgul tunduvad suhteliselt loodusväärtusi, kuid arendades kohalikku konkurentsivõimet.

„majanduskauged“, näiteks Salatsi jõe vee elupaikade taastamine. Me loodame, et koos teedeplaneerimise tegevustega muudab see meie territooriumi paremini kättesaadavaks nii kohalikele elanikele, turistidele, kalameestele kui ka looduskaitsetööde korraldajatele.

Sama kehtib ka ühtlustatud piiriülese seiresüsteeri väljaarendamise kohta. Ühendades mõlemal pool piiri juba olemasoleva andmestiku on võimalik paremini aru saada selle rahvusvaheliselt tunnustatud ökosüsteemi toimimisest. Juurdepääs piiriülele ala seireandmetele muudab piirkonna atraktiivsemaks erinevatele uurijatele ja see omakorda on lisaväärtuseks kogu piirkonna tutvustamisel.

Piirkondade arendamise võidujooksus annab WETLIVONIA projekt meile väikese konkurentsieelise, mille me peame ära kasutama, et arendada piiriülelises projektialast „võimaluste piirkonna“.

ANDRIS URTANS

Põhja-Vidzeme Biosfäärikaitseala
asendirektor

Looduskaitsekeskus Eesti-Läti piiriülelises koostöös

Loodus ei tunnista riigipiire ja piiriäärne loodus on perifeeriates nõrgema majandusliku arengu tõttu väärtuslikum. Neist vanadest tõdedest tulenevadki Looduskaitsekeskuse Eesti-Läti piiriülese koostöö võimalused.

Oluline osa Looduskaitsekeskuse (LKK) tööst moodustab väärtuslike elupaikade kaitsekorraldustöö. Senini on suhteliselt aktiivselt toimetatud Põhja-Liivi massiivil, kus kohaliku initsiatiivi toel on piiriülene looduskaitsealane koostöö kestnud juba üle 10 aasta. Terve Eesti-Läti piiri ulatuses on aga selliseid piire ületavaid komplekse veel nt Teringi ja Tüandre looduskaitsealad, Koiva-Mustjõe kaitsealade kompleks, Paganamaa ja palju väiksemaid piiriäärseid alasid. Kuigi seadusandlus on Eestis ja Lätis erinev, on oluline, et selliste alade riiklik kaitsekorraldus ei oleks omavahel tugevalt vastuolus. Ka liikide kaitse on oluline teha piiriülelises koostöös, ja seda eriti suure elupaiganõudlusega liikide (nt suurulukite) kaitsekorralduses. Suurulukite puhul on riikidevaheline andmevahetus juhilubade väljastamises minimaalne algatus, mida piiriäärsetel aladel peab saavutama, kuid vajalikud on ka ühine seire ja samastel printsiipidel toimiv ohjamine.

Looduskaitsekeskus peab riigipiiril toimima ka „piirivalvena“, ehk lisaks kaitsealuste elupaikade ja liikide kaitsekorraldusele on oluline osa LKK tegevusest ka võõrliikide kontroll. On selge, et sellisel tegevusel pole mõju, kui seda teostatakse vaid ühel pool riigipiiri. Kogemuste vahetamine ja samaaegne kontroll annab võõrliikide tõrjes paremaid ja kiiremaid tulemusi. Kolmas võimalus piiriülelises koostöös tuleneb sellest, et nii Eesti kui Läti on väga väikesed riigid, kus mitmeid asju tasub teha koos. Selliseks tegevuseks on kindlasti õliireostuse alane valmisolek. Eriti just reostunud lindude rehabiliteerimise osas on koostöö ja ühine planeerimine vägagi aktuaalne.

Samaseid piiriülelised looduskaitseprioriteete, tegevuste kättumisi ja kogemustevahetamise võimalusi võib leida ka Looduskaitsekeskuse teistes tegevustes.

Valmis „Piiriülene Põhja-Liivi kaitse- ja kasutuskorralduskava“

2006. aasta alguses lõppes 3 aastat kestnud Hollandi kuningriigi PIN/Matra programmi projekt „Märgalade ja metsade integreeritud kaitsekorraldus Põhja-Liivi piirilalal“, mille partneriteks olid Nigula LKA (hiljem LKK Pärnu-

Viljandi regioon), Põhja-Vidzeme BRA ja Rahvusvaheline Põllumajanduskeskus (IAC Wageningen, Holland). Projekti üldiseks eesmärgiks oli toetada Eesti-Läti piiriala ökoloogilise ühtsuse säilimist ja tugevdamist

ühildades sotsiaal-majandusliku arengu ja looduse mitmekesisuse kaitse eesmärgid.

Nimetatud projekti põhitulemuseks on Piiriülene Põhja-Liivi Kaitse- ja kasutuskorralduskava: „Märgalade kaitsekorraldus ja kohaliku elu arendamine Eesti ja Läti piiriäärsetel aladel“, mille autoriteks on Anneli Roosalu ja Agu Leivits (LKK), Andris Urtans (Põhja-Vidzeme BRA) ja Karina Kitnaes, Bio/consult (Taani) ning toimetajaks Henk Zingstra, Wageningen International (Holland).

Kasutuskorralduskava pandi kokku erinevate ekspertide tulemuste põhjal:

- 1) Alterra Instituut (Holland): projektiala hüdroloogiline ekspertiis;
- 2) Bio/consult (Taani): väärtuslike alade kaitsekorralduse planeerimine ja selle kooskõlastamine Natura 2000 nõuetega;
- 3) Wetlands International: soovitusel piiriülese Ramsari ala esitamiseks ja kaitsekorraldamiseks;
- 4) Maailma Looduse Fond Läti (WWF Latvia):

projektiala Läti metsade bioloogilise mitmekesisuse inventuuri läbiviimine ja metsanduse õppepäevade ettevalmistamine ja läbiviimine;

5) Tallinna Ülikooli Ökoloogia Instituut: hüdroloogilised uuringud ja märgalade taastamine.

6) Eesti Maakarja Kasvatajate Selts: Eesti maatõugu vci se propageerimine;

7) Eesti Kaardikeskus, Eesti Maa-amet, Eesti Piirivalveamet ja Eesti Vabariigi Kaitseministeerium: andmed piiriülese kaardite andmebaasi (GIS) loomiseks.

8) Eesti ja Läti Vabariikide Keskkonnaministeeriumid: nõustamine ja toetus projektiga kaasnevate ja järgnevate projektide läbiviimisel.

Ühtekokku andis oma panuse projekti läbiviimisele ja õnnestumisele ning korralduskava valmimisele 80 inimest (peamiselt Eestist ja Lätist), kelle üleslugemine siinkohal läheks pikale.

Kõigile projekti meeskonna poolt suured tänud toetuse ja abi eest!

Korralduskava eesmärgiks on toetada Põhja-Liivi sookomplekseid, märgade metsade ja pool-looduslike rohumaade kaitset ning jätkusuutlikku majandamist.

Piiriülene Korralduskava ei ole võrreldav traditsioonilise kaitsekorralduskavaga, vaid sisaldab piiriülese looduse mitmekesisuse kaitsega seotud põhiaspektide analüüsi ning annab soovitusi piiriala kooskõlastatud arendamiseks ja majandamiseks järgnevatest valdkondadest:

- 1) Kaitsekorraldus kaitsealadel,
- 2) Hüdroloogia ja veemajandus,
- 3) Metsandus,
- 4) Ökoturism,
- 5) Kultuuripärand,
- 6) Jahindus,
- 7) Põllumajandus,
- 8) Eesti Maakari,
- 9) Kaitsealade kaitsekorraldus-kavade ühtustamine, ja
- 10) piiriülese Ramsari ala määratlemine.

Soovitused põhinevad projekti jooksul

piiriülestes töögruppides osalenud ekspertide tehnilistel aruannetel. Kava eesmärgiks on luua alus kombinatsioonid ja ühtlustatud looduse kaitse, planeerimise ning maale arendamisega seotud tulevastele projektidele Põhja-Liivimaal.

Kava peamiste kasutajateks nähakse kohalikke omavalitsusi, riiklikke ja piirkondlikke ametkondi, veemajanduse ja riigimetsade majandamisega tegelevaid organisatsioone ning teisi kohalikke huvigruppe. Samal ajal on korralduskava mõeldud ka piirkonna ja siinsete alade põhiliste väärtuste üldise tutvustajana ning lugemiseks nii külalisele kui kohalikule.

ANNELI ROOSALU

„Märgalade kaitsekorraldus ja kohaliku elu arendamine Eesti ja Läti piiriäärsetel aladel“ projektijuht

Märgalade kaitsekorraldus ja kohaliku elu arendamine Eesti ja Läti piiriäärsetel aladel

Peamised soovitusel ala kaitsekorralduseks

Projektiala veestik: Ilmnes, et paljudel juhtudel ei järgi kaitsealade piirid hüdroloogiliste tervikute piire. Seetõttu on soovitatav kohandada kaitsealade piire nii, et need langeksid kokku hüdroloogiliste komplekside või valglate piiridega. Kaitsealade vahetus läheduses tuleb kindlasti piirata kuivendussüsteemide hooldamist ja taastamist. Vaja on läbi viia detailsemad uuringuid loodusliku veerežiimi taastamise võimaluste kohta kaitsealadel.

Traditsiooniline põllumajandus: Oluline eeldus pikaajaliseks looduse mitmekesisuse kaitseks on poollooduslike koosluste traditsioonilise majandamise jätkumine. Pikaajalised lepingud talunikuga aitavad tagada nende elupaikade jätkusuutliku majandamise. Eesti maatõugu kari on osutunud vajalikuks poollooduslike niitude hooldamisel.

Säästlik metsandus: Projektiala on rikas ka metsade poolest, osad neist intensiivselt majandatavad, osad range kaitse all. Kohaliku jätkusuutliku arengu seisukohalt on oluline metsade mitmekesise kasutamise propageerimine. Projektiala lõuna osas, Lätis, on kõrge bioloogilise mitmekesisusega väärtuslikke metsi, mis on paljudel juhtudel ebapiisavalt kaitstud. Optimaalne lahendus nende väärtuslike metsade kaitsmiseks oleks võtta need metsad range kaitse alla olemasolevatele kaitsealadele.

Jätkusuutlik jahindus: Korralduskava soovitab koordineerida jahilubade väljaandmist, vahetada informatsiooni jahihooaegade ja kütivate liikide erinevuste kohta, samuti vahetada ulukite seire- ja uuringuandmeid.

Loodusturism: On veelgi vaja tugevdada piiriüleste koostööd loodus-, kultuuri- ja ajalooväärtustega seotud turismi edasiseks arenguks.

Kaitsekorraldus: Põhja-Liivi kaitsealade korraldamise ja arendamise alase piiriülese koostöö üllahoidmiseks on oluline samm toimivate administratiivsete mehhanismide loomine, sh piiriülese koostöö korraldamise ja laendamise eest vastutava institutsiooni määramine. Projekti tulemusena moodustati uuesti Eesti-Läti Looduskaitsealade Piiriülese Koostöö Komisjon ning selle tööplaan on koostamisel.

Salatsi jõe lõheelupaikade taastamine

Salatsi jõgi on Baltimaade tähtsaim lõheelupaik, mida lõhed asustavad kõrgis oma elustaadiumites. Samuti on Salatsi oluline jõgi teistele kaladele nagu näiteks jõesilm, karpkala, rünt, võldas, lepamaim ja sellest tulenevalt ka kalameestele, sest siin püüavad kala nii tootjad kui harrastajad.

Kuigi Salatsi on Baltimaade jõgedest lõhele sobivaim ja ka terves Läänemeres on vaid paar Botnia lahe põhjaosa jõge, kus lõhesid rohkem leida võib, on ka Salatsi jõel toimunud palju selliseid muutusi, mis kahjustavad lõhepopulatsiooni.

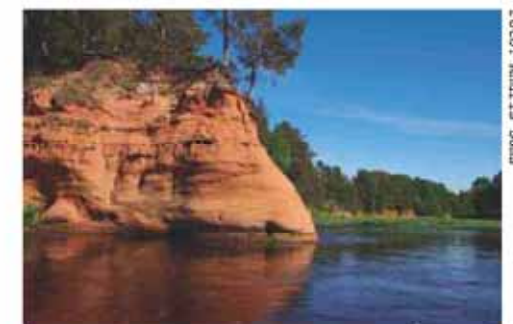
Jõe kogupikkusest (95 km) on tammitud tõttu lõhele kättesaadav ainult veidi üle poole, st umbes 45 km, sest n i i k a u g e l a s u b takistab kalade liikumist

ülejäänud osale Salatsist, kuid ka Burtneki järve ja sinna suubuvatesse vooluveekogudesse.

Jõgi on kinni kasvamas tiheda veetaimestikuga, see omakorda soodustab voolu aeglustumist ja setete kuhjumist, mis on ebasobiv noortele lõhedele.

Veel üks tõsisem probleem Salatsil, on seal pikka aega (kuni 1996. aastani) toimunud tööstuslik lõhekasvatuse, millel on senini looduslikku populatsiooni kahjustav mõju.

Kõige eelnimetatu tõttu alustatigi juba 2001. aastal Salatsi lõheelupaikade taastamisega, nüüdseks on sellele tegevusele saadud nii GEF (Global Environment Facility) arenguprojektide kui ka Euroopa Ühenduse piiriüleste algatuste toetamise

Interregi vahendeid.

GEF projekt finantseerib Põhja-Vidzeme biosfäärikaitseala elurikkuse uuringuid, kuid ka elupaikade taastamis-tegevusi. Üks oluline osa projektist keskendub Salatsi jõele, sinise lõhepopulatsiooni uurimisele ja jõeelupaikade taastamisele.

WETLIVONIA projektiga viiakse aga läbi need tegevused, mida GEF-i projekti planeerimisfaasis ette ei nähtud, kuid mida kindlasti vaja teha on. Seega on WETLIVONIA GEF projektile omamoodi võimendusprojekt, mille abil taastatakse 40 ha jõeelupaiku, st puhastatakse jõesängi üleliigsest taimestikust ja sissekukunud puudest ning eemaldatakse jõekallastelt võsa. Samuti aitab Wetlivia projekt

rajada Salatsi jõe äärde Salatsi jõe ja siinse lõhepopulatsiooni demonstatsioonala.

Kokku kulutatakse kaitsealuse kalaliigi uurimisele ja tema elupaiga taastamisele Euroopa ühenduse ja Globaalse Keskkonnafondi raha umbes 7 mln krooni ulatuses. Tegelikult on see raha suunatud otseselt ääremaa kohalikku arengusse, sest kalapopulatsiooni teatud investeeringud aitavad nii kohalikku kalatööstust, edendavad jõeturismi kui parendavad ka piirkonna elanikkonna keskkonnateadlikkust.

Põhja-Vidzeme BRK projektimaterjalide põhjal Murel Merivõe WETLIVONIA projekti infospetsialist

Foto: Andriis Soms

Milleks on Põhja-Liivi piiriülest märgalakese vaha seirata ja uurida?

Kui 1957. aastal loodi Põhja-Liivi piirkonda esimene kaitseala Nigula Riiklik Looduskaitseala, siis looduskaitseala moodustamise üheks põhiesmärgiks oli inimese poolt vähe mõjutatud sooja metsamaastike kaitse loomaks võimalused loodusteaduslikeks süvauuringuteks ja looduses toimivate muutuste jälgimiseks.

Looduses toimivate muutuste jälgimine ehk uuema nimega seire (monitooring) peab eelkõige aitama hinnata looduskaitse tegevuse tõhusust ning aitama kiiresti avastada keskkonna, elupaiga või liigi seisundis soovimatuid tendente. Seire on eelkõige vahend, mis aitab avastada probleemi varakult ja nii kokkuhoida vahendeid selle

lahendamiseks. Hästi toimiv seiresüsteem aitab hinnata kaitse rakendamise meetmete tõhusust ja võimaldab vajadusel teha muutusi kaitsekorralduses, ehk rakendada adaptiivset kaitsekorraldust. Looduskaitse tegevus ilma seireta on nagu sõit autoga, millel puuduvad spidomeeter, kütusenäidik ja ohutuled. Kaasajal tunnustatakse seiret looduskaitse olulise osana ning seire korraldamise kohustus kaasneb nii rahvusvaheliste lepetega kui tuleneb siseriiklikust seadusandlusest. Lisaks on Eestis looduses toimivate muutuste jälgimisel olemas pika-ajaline kogemus ja traditsioon (kodanikuühendused, kaitsealad), alates 1994 on käivitatud eluslooduse riiklik seireprogramm ja hiljuti

loodud looduskaitsekeskuses töötavad seire- ja teadustöö spetsialistid. Vaatamata kõigele sellele ei täida olemasolevad ja teaduslikult hästi planeeritud seireskeemid alati oma põhiülesannet anda muutuste kohta arusaadavaid ja usaldatavaid ohusignaale. Eduka seiresüsteemi kavandamine eeldab selget eesmärgi püstitamist ja arusaamist, millisele küsimusele soovitakse vastust saada. Nii määravad seirekorralduse eelkõige kaitstavad väärtused ja püstitatud kaitse-eesmärgid. Kui olemasolevad ohusignaali, tuleb kindlaks teha probleemi põhjus. Põhjuslike seoste kindlakstegemine eeldab reeglina teaduslikku lähenemist uuringut.

Reeglina on looduslikud

süsteemid väga keerukad ning on pidevas muutuses - vajalik on eristada looduse enda ja inimese poolt põhjustatud muutusi. Selleks on vajalik jälgida ja uurida näidisel (referentsaladel) ökosüsteeme põhjalikult ja pikka aega. Kõige selle ühitamiseks on Põhja-Liivi märgalakese sobivaks katsepolügooniks ning WETLIVONIA projekt võimaldab töötada välja piiriülese sookompleksi seires sobiva lähenemise ja alustada selle ellurakendamiseks.

Agu Leivits
LKK Pärnu-Viljandi
regiooni asedirektor

Põhja-Liivi loodusturismi-rajatiste planeerimine

WETLIVONIA projekti raames koostatakse mitmeid planeeringuid, mis on suunatud piirkonna loodusturismi arendamiseks.

Lätis projekteeritakse oluline teelõik, mis ühendab ...

Eesti poolel aga koostatakse 2 olulise rekreatsiooniala, Matsi ning Järve, detailplaneeringud ning valmistatakse ette Põhja-Liivi loodusturismirajatiste standardlahenduste eskiisid.

Matsi rekreatsioonialale kavandatakse vaatetorn, millelt oleks võimalik vaadata Läti soid ning loodussõbralikule matkajale mõeldud igameheonn kõige sinna juurdekuuluvaga.

Järve puhkealal mõeldakse läbi juba olemasolevate rajatiste (Nigula loodusrada, Ruunasoo rabarada ning Nigula keskus) sidus ning planeeritakse täiendavaid arendustegevusi, mida on vajalik alustada varakult ja paremaks presenteerimiseks.

Põhja-Liivi loodusturismirajatiste standardlahenduste väljatöötamisel kasutatakse juba olemasolevaid ning hästi maastikku sobivaid rajatist tüüpe ning planeeritakse ka täiendavaid rajatise, lähtudes olemasolevast loodusturismirajatiste stiilist ning piirkonna traditsioonilisest ehitustavast.

Külalistalade detailplaneeringud võimaldavad taodelda piirkonna arendamiseks täiendavaid vahendeid nii LKK-I, kohalikel omavalitsustel kui ka mittetulundusorganisatsioonidel, kuid sellisel viisil, mis on kooskõlas kaitseala olemisega ning isegi toetab kaitseväärtuste säilumist.

NIGULA METSLOOMADE TAASTUSKESKUS

Metsloomade (sh. linnud) rehabilitatsiooniga alustati Nigulas 1993.aastal. Tol aastal sai siit tuule tiibadesse esimene suleline (hiireviu) ning igal järgneval aastal kasvas abivajajate hulk.

Nüüdseks on taastuskeskuse abi vajajate erinevate loomaliikide arv ületanud 150 liigi piiri ja abivajajaid on viimastel aastatel olnud umbes 500 isendit aastas. Nende hulgas leiab nii meile kõigile teada-tuntud liike nagu valge-toonekured, halli-varesed ja kodutuid, kui ka haruldasi ja üldiselt ohustatud liike nagu kaljukotkad, must-toonekured ja kivinugised.

Abi vajadused on väga erinevad: kord tuleb inimestel keelata sekkuda metsloomade ellu, kord tuleb abivajajaid pisut aidata, mõnel korral tuleb orvustunud loomapijad üles kasvatada ja siis jälle ravida vigastatud loomi... Metsloomade taastuskeskuses hoitakse metsloomi nii vähe kui võimalik, kuid nii kaua kui vajalik.

Tavapärastel teatatakse abi vajavast üksikisendist või pesakonnast. 2003. aastal aga oli Paldiskis bioloogilisse „lõksu“ jäänud mitmed sadad luiged. Murelikud helistajad teatasid sealsetest mitmeteiskümnest hukkunud luikedest. Kohalejõudes selgus, et luigid olid nõrkenud/nõrkemas, kuid kohalejäämist põhjustas nende toitmine. Vale

toitmine ja vee puudus muutis loomad nõrkadeks ning kõige nõrgemad hukkusid. Ligikaudu 200 nõrgemat kuid veel elujõulist isendit sai Paldiskis asuvate rahuvalvekorpuslaste abiga transporditud Vilsandi rahvusparki vetesse (sel aastal oli see ainuke jäävaba koht).

Metsloomadega juhtunud suurematest õnnetustest viimase, 2006. aasta algust vapustanud õlireostusega, oli ka meil tegemist. 200 isendit toodi algul LKK Nigula keskusesse, kust nad hiljem, kui eriolukorrale rajatud Keila linnuabi keskus juba tööle hakkas, viidi IFAW, RSBKA, IBRR ja SEA ALARM eksperdid hoole alla. Loodetavasti selliseid õnnetusi sageli ei juhtu (hoolimata sellest, et teateid väikereostuste kohta on tulnud igal kuul). Kuid Nigula taastuskeskus jätkab oma tavapäraseid tegevusi.

Sel aastal (2006) on abivajajate juhtumid olnud juba üle 500 (va õlireostuse ohvrid). Selle sügise tüüpligiks on kujunenud kakulised, kes on valdavalt kuhugi vastu lennanud ning toibumisaeg on kestnud nädalast paarist kuni kuuni. Praegugi viibivad taastuskeskuses taastumisel händkakk, hiireviu, noored merikajakad ja valge-toonekured, kes pole soojale maale veel lennanud...

KAJA KÜBAR
Nigula metsloomade
taastuskeskuse perenaine

Alati ei ole
tarvis aidata
Selline
kodukaku
poeg saab
iseisesevalt
hakkama,
kui vaid teda
ei ohusta
hulkuvad
koduloomad.

Foto: Kaja Kübar

Foto: Agu Leivits

2003. aasta
Paldiski
luikede
päästmisel
osutasid
suurt abi
rahu-
valvjad

Nigula
taastus-
keskuse
ühed
tavallised
asukad on
noored
toonekured,
kes
erinevatel
põhjustel
pesast alla
kukuvad

Foto: Kaja Kübar

Foto: Kaja Kübar

2006. aasta
Looderanni
ku reostuse
tõttu
hukkus
tuhandeid
linde.

Nigula keskusesse kerkib "teadlastemaja"

LKK Pärnu-Viljandi regiooni Nigula keskus alustas WETLIVONIA projekti toetusel 2006. aasta novembris uue hoone ehitustöödega. Hoone on mõeldud Põhja-Liivi loodusalade seire- ja teadustöö tegemise tingimuste parendamiseks.

Olulisim on uue hoone puhul kindlasti see, et sinna valmib labor koos kõigi olulisemate märgalade uurimise vahenditega. Sellega seoses ei pea uurijad enam oma proovide esmaanalüüsi teostama pimedas Nigula sauna eesruumis, kus seda senini enamasti tehti. Ka erinevaid täppismõõteriistu (nivelliirid, turbapuurid, pH-meetrid jms) ei pea enam kaugelt laenama, vaid need on kohapeal kasutamiseks olemas.

Koos teadlastemaja rajamisega koostatakse kokku ka Põhja-Liivi seire- ja teadustöö andmebaas, mille tulemusena lihtsustub juurdepääs olulistele uuringutulemustele ja nii paranevad võimalused nii seire kui uurimistöö edasiseks arendamiseks.

Nigula metsloomade taastuskeskuse projekteerimine

WETLIVONIA projekti toel projekteeritakse Nigula keskusesse metsloomade taastuskeskus.

Senini on rehabilitatsioonitegevus toimunud suhteliselt kehvades tingimustes: sooja ja pidevat hoolt vajavad loomabeebid on elanud Nigula töötajate kodudes, õlireostunud linde on pestud saunas ja vajalikku veterinaararavi teostatud lihtsas aiamaajas ning karantiinivõimalusi peaaegu pole.

Uude taastuskeskusesse planeeritakse nii kirurgiaruum, beebiruum, metsloomade karantiini panemise võimalus, õlireostunud loomade pesu- ja kuivatusruumid, ka veelindude sisebassein ja erinevad hoidikud. Kuna Eesti kogemused sellise hoone projekteerimisel puuduvad on kavas kaasata ka Suurbritannia Kuninglikku Loomadevastase Julmuse ennetamise ühingut (Royal Society for Prevention of Cruelty to Animals). RSPCA on pika metsloomade rehabilitatsioonikogemusega organisatsioon, kes Suurbritannias on planeerinud ja ehitanud mitmeid sarnaseid hooneid ja kelle kogemuse kaasamine aitab vältida võimalikke planeerimisvigasid.

Kuigi WETLIVONIA projektis taastuskeskuse hospital alles planeeritakse, siis on see siiski suur samm edasi praegusest olukorrast. Loodetavasti leitakse planeeritu rahastamiseks kiiresti ka vahendid.

Põhja-Liivi koduloourijad kohtusid Saardes

Piiriüleseks koostööks ei ole tingimata tarvis europrojekte ja riiklikke kokkuleppeid. Põhja-Liivi piiriala

koduloourijad ja pärandkultuurihuvilised kogunesid eelmisel aastal Heinastes (Ainažis) esimest korda piirkonna

ajaloo tutvustamis ühisel seminaril, kus lepitati kokku, et tänava kohtutakse Eesti poolel. Saarde valla ja Pärnumaa koduloolaste seltsingu abil peetigi 14. oktoobril Põhja-Liivi piiriülese pärandkultuuri teine seminar, mille teemaks oli: "Kes me oleme siin Liivimaal?", ehk Põhja-Liivi aladel elava rahva ja tema keele kujunemine. Ettekannetega esinesid Tampere Ülikooli filoloogia professor Lembit Vaba teemal „Läti-Eesti keelesuhetest“, Eesti Rahva Muuseumi

teadussekretär Toivo Sikka teemal „Liivi aines Eesti Rahva Muuseumis“, Tegeliku Usuteaduse professor Tartu Teoloogia Akadeemia rektor Eenok Haamer teemal „Kes me oleme rahvusena?“, Pale Muuseumi juhataja Razma Norina teemal „Liivi sugupuud Pale muuseumis“. LKK Pärnu-Viljandi regioon tegi koos Põhja-Vidzeme BRA asedirektor Andris Urtānsiga ettekande teemal „Piiriülene Põhja-Liivi kaitsekorraldus-kava“ ja dotsent Tiit Merenäkk

teemal „Kohanimed siin ja sealpoolpiiri“. Olulise osa üritusest moodustas aga Põhja-Liivi Eestipoolsetel aladel tehtud ringsõit, kus tutvuti nii endise Laiksaare valla vaatamisväärsustega, tutvustati eesti maakarja kui külastati ka endisaegset Saarde kihelkonna keskus Jäärjat. Ilus vastuvõtt ootas ekskursioonil osalenuid Saarde kirikus, kus tuletati meelde, et tänava moodub 800 aastat sellest, mil piiskop Alberti käsil jõuti siamaile kihelkondade piire ja kirikute asukohti

maha märkima. Järgmisel aastal lubati kohtuda Burtneiki muuseumis Lätimaal, seega on lootust et tore ühistegemine jätkub ning ehk kasvab tulevikus sellest koostööst ka mõni projekt välja.

Murel Merivee
LKK Pärnu-Viljandi
regiooni kaitse
planeerimise spetsialist

Looduskaitse reform

2006. aastal rakendus E e s t i s looduskaitse reform, millega ühtlustati erinevate kaitsealade kaitsekorraldus. Seega on sellest aastast alates lahutatud kaitsealade kaitsekorralduse seadusandlik ja täidesaatev võim, esimest korda korraldab Keskkonnaministeerium läbi kohalike keskkonnateenistuste ja teist Riiklik Looduskaitsekeskust (LKK). Keskkonnateenistused ja Looduskaitsekeskuse

regioonid reguleerivad kaitsealade objektide kaitse režiimi täitmist koos, see tähendab, et kui keskkonnateenistused väljastavad lubasid, siis iga loa väljastamisel on vajalik arvestada LKK arvamusega ja samuti kui LKK planeerib kaitsealadel tegevusi, peab sellest teavitama ka keskkonnateenistusi. Nii ongi reformi kõige positiivsemaks tulemiks see, et kaitsealade kaitsekorralduse teostamisel on kaasatud

palju rohkem eksperte ning seega on vähem võimalusi valede otsuste tegemiseks. Põhja-Liivi aladel tähendab see seda, et endiste kaitsealade valitsejate Nigula Looduskaitseala Administratsiooni (Nigula ja Sookuninga) ja Pärnumaa keskkonnateenistuse (ülejäanud kaitsealad) asemel on kõigi kaitsealade valitseja Pärnumaa keskkonnateenistus ja kõigi kaitsealade kaitse

korraldaja Riikliku Looduskaitsekeskuse Pärnu-Viljandi Regioon, mis asub jätkuvalt Nigula kontoris Vana-Järvel. Kohalikele ei tohiks nimetatud reform olulisi muutusi tuua, sest kuigi praegu peab erinevate lubade saamiseks pöörduma Pärnumaa Keskkonnateenistuse poole, siis avalduse võib jätkuvalt tuua Nigulasse, kust see keskkonnateenistus edastatakse.

Enn Vilbaste
LKK Pärnu-Viljandi
regiooni direktor

Põhja-Liivimaa linnualal lõppes sooservade elupaikade taastamise projekti 1. etapp

Lõpule on jõudnud ERDF keskkonnameetme poolt rahastatud projekt „Sooservade elupaikade taastamine Põhja-Liivimaa linnualal I. etapp“. Endise Nigula LKA poolt alustatud ja Riikliku Looduskaitsekeskuse Pärnu-Viljandi regiooni poolt lõpetatud projekt kujunes algselt planeeritud pikemaks ning lõpetas novembris 2006. Projekti elluviimise käigus tuli mitu korda eelarvet muuta (tööjõu ja hindade tõusu tõttu) ja pikendus küsida, sest loodus toimis oma reeglite järgi - kord oli liiga märg, kord liiga kuiv ja kord jälle liiga külm. Projekti jaoks nõutav omafinantseering kaeti Madalmaade valitsuse poolt rahastatava PIN/MATRA projekti vahenditest, mis tegi ühelt poolt rakendamise keerukamaks, kuid teisest küljest oli ka heaks kooliks. Vaatamata sellele said kõik kavandatud tegevused elluviidud. Ühest küljest on projekti tulemiks praktilised demonstratsioonitegevused sooservaaladel (näiteks karjatamisalad, seiresüsteemi rajamine) ja soetatud vahendid (loomad, traktor, võsalõikajad, tarkvara). Teisest küljest olid projektis olulisel kohal ettevalmistatud uuringud edasiste taastamistööde kavandamiseks. Ruunasoo raba on kujunemas loodusliku veerežiimi taastamise mudelalaks, mis peaks andma vastuse servakraavituse mõju ulatusest ja sooservale levinud puude mõjust soo veerežiimile. Uuringute tulemusi on tutvustatud nii Eesti sisestel kui ka rahvusvahelistel seminaridel ja konverentsidel. Projekti käigus looduduuringud ja ettekanded on allalaaditavad: <http://www.nigula.ee/?aid=70>

Komplekse soomärgalade seiresüsteemi väljaarendamine jätkub INTERREG IIIA projekti WETLIVONIA käigus ning soovitatud tegevuste elluviimiseks kavandatakse jätkuprojekti.

Agu Leivits
LKK Pärnu-Viljandi regiooni
direktori asetäitja

Kaitsekorraldus Põhja-Liivi kaitstavatel aladel

Põhja-Liivi piirkonnas on erinevaid kaitstavaid alasid, mille põhiäärusteks on sookompleksid, vanad loodusmetsad ja poollooduslikud põllu- ning rohumaad, mis omakorda on elupaikadeks erinevatele kaitsealadele ja ohustatud liikidele. Praeguse seisuga jäävad Põhja-Liivi alale Nigula, Sookuninga, Luitemaa, Laulaste ja Laiksaare looduskaitsealad ning Metsapoolse botaanilis-zooloogiline kaitsala. Lähitulevikus lisanduvad neile veel Kabli ja Tolkuse looduskaitsealad ning Järveotsa ja Kivikupitsa maastikukaitsealad. Lisaks loodus- ja maastikukaitsealadele jäävad Põhja-Liivi piirkonda veel teist tüüpi kaitstavad alad hoiualad, mis kuuluvad ka

Natura 2000 võrgustikku. Hoiualad moodustatakse konkreetsete elupaikade, kasvukohtade ja liikide kaitseks. Kaitsealad ja hoiualad erinevad veidi oma kaitsekorralduselt. Kaitsealade puhul on kehtestatud kaitseeskiri, millega määratakse ära konkreetsete tegevused, mis antud ala puhul on lubatud ja mis on keelatud või millised tegevused on piiratud ja tuleb keskkonnateenistusega kooskõlastada. Hoiualade puhul kaitseeskirja ei tehta, vaid iga kavandatava tegevuse korral hinnatakse eraldi tegevuse võimalikku mõju loodusväärtustele. Lubada ei saa tegevusi, mis häiriks kaitstavaid liike ja ohustaks nende soodsat seisundit või kahjustaksid elupaiku ja kasvukohti, mille kaitseks see ala on loodud. Suurema negatiivse mõjuga tegevused on näiteks märgalade ja metsade kuivendamine, intensiivne metsa majandamine, hoonete ja rajatiste püstitamine, põldude ja niitude metsastamine. Samas võib poollooduslikel aladel looduskaitsest väärtust kahandada just

inimtegevuse puudumine. Traditsioonilise põllumajanduse (rohumaade niitmine ja seal loomade karjatamine) lakkamine vähendab erinevate kaitsealade liikide tootmisalade kvaliteeti ja muudab maastikulist mitmekesisust. Seetõttu on oluline jätkata nende alade hooldamist, et ära hoida lagedate alade võsastumine. Maaomaniku seisukohast ei ole olulist vahet, millist tüüpi kaitstavat alal tema maa asub. Keskkonnateenistuse poole tuleb pöörduda juhul, kui planeeritakse järgmisi tegevusi: majandada metsa, kaasaarvatud juhul kui soovitakse eelmadada tormimurdu või istutada metsa; kaevata uut kraavi, hooldada olemasolevaid maaparandussüsteeme või likvideerida kopratammi; püstitada uusi hooned (sealhulgas väikehitisid), rajada teid, kommunikatsioone või paadilaureid; teisaldada pinnast või kivimit; rajada uut veekogu või muuta olemasoleva veekogu veetaset ja kaldajoont; kasutada biotsiidi; ja taimekaitsevahendeid; jagada kinnistut või muuta maa sihtotstarvet. Samuti tuleks keskkonnateenistusega ühendust

võtta, kui soovitakse korraldada suuremat rahvusriist. Seega tuleb enne nimetatud tegevuste läbiviimist esitada Pärnumaa keskkonnateenistusele (Paul Kerese 4, Pärnu) metsateatis või vastavasisuline avaldus koos tegevuse kirjeldusega. Taotluses tuleks kindlasti põhjendada soovitud tegevuse vajalikkust maaomaniku seisukohast, samuti tuleb ära märkida tegevuse asukoht ja vajadusel lisada kaart. Taotlus vaadatakse läbi 1 kuu jooksul. Otsuse tegemisel, kas tegevus lubatakse, sellele seatakse tingimused või keelatakse, lähtutakse konkreetse ala kaitse-eesmärkidest ja kavandatavate tegevuste võimalikust mõjust loodusväärtustele. Põhja-Liivi piirkonnas asuvate kaitstavate alade kohta saab lisainformatsiooni Pärnumaa keskkonnateenistusest ja Riikliku Looduskaitsekeskuse Pärnu-Viljandi regioonist.

Nele Saluveer
Pärnu Keskkonnateenistus
looduskaitse spetsialist

PÕHJA-LIIVI UUDISED
© LKK Pärnu-Viljandi regioon ja Häädemeeste
vallavalitsus, 2006

Toimetajad: Anneli Roosalu
Agus Leivits
Murel Merivee
Fotod: Kaja Kübar
Olev Merivee
Andris Soms
Agus Leivits
Murel Merivee

Küljendus: Murel Merivee
Trükk: Pajo AS trükkikoda

Lehe veebiversioon:
<http://wettlivonia.north-livonia.org>

Põhja-Liivi uudiste väljaandmist toetab Euroopa Liit

